“O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY ASOSLARI VA MUAMMOLARI” ILMIY-TADQIQOT MARKAZI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

MINTAQAVIY IQTISODIYOTNING ZAMONAVIY MUAMMOLARI: TAJRIBA, TENDENTSIYALAR VA ISTIQBOLLAR

II respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to‘plami

8-9-noyabr 2024

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ: ОПЫТ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

сборник материалов II республиканской научно-практической конференции

8-9 ноября 2024

MODERN PROBLEMS OF THE REGIONAL ECONOMY: EXPERIENCE, TRENDS AND PROSPECTS

collection of materials of the II republican scientific and practical conference

November 8-9, 2024

Samarqand - 2024

“O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY ASOSLARI VA MUAMMOLARI” ILMIY-TADQIQOT MARKAZI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

MINTAQAVIY IQTISODIYOTNING ZAMONAVIY MUAMMOLARI: TAJRIBA, TENDENTSIYALAR VA ISTIQBOLLAR

II respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallar to‘plami
8-9 noyabr 2024

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ: ОПЫТ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

сборник материалов II республиканской научно-практической конференции
8-9 ноября 2024

MODERN PROBLEMS OF THE REGIONAL ECONOMY: EXPERIENCE, TRENDS AND PROSPECTS

Collection of materials of the II republican scientific and practical conference
November 8-9, 2024

Samarqand - 2024

“Mintaqaviy iqtisodiyotning zamonaviy muammolari: tajriba, tendentsiyalar va istiqbollar” II respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to‘plami. –T.: TDIU-SamSI. 2024. – 564 b.

Ushbu to‘plam FZ-5421033210-sonli “Milliy iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solish tizimi transformatsiyasining metodologik asoslari”nomli fundamental loyiha doirasida “Mintaqaviy iqtisodiyotning zamonaviy muammolari: tajriba, tendentsiyalar va istiqbollar” mavzusida bo‘lib, unda “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi va mintaqaviy muammolar, hududiy boshqaruvni markazsizlashtirish va hududlarni rivojlantirishning iqtisodiy vositalarini takomillashtirish, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish va uning mintaqalarning raqobatbardoshligini oshirish bilan o'zaro bog‘liqligi, hududlarni rivojlantirish va “yashil iqtisodiyot”ni shakllantirishning ekologik muammolari va mintaqaviy rivojlanish bo‘yicha fanlararo tadqiqotlar: sotsiologiya, hududiy brendlar, yangi iqtisodiy geografiya kabi mavzularga oid tadqiqot ishlari va ilmiy qarashlari aks ettirilgan materiallar bayoni keltirilgan.

To‘plamga iqtisodiy muammolar bo‘yicha ilmiy izlanishlar olib borayotgan yetakchi xorijiy va mahalliy oliy ta‘lim muassasalari professor-o‘qituvchilari, ilmiy tadqiqot muassasalarining mutaxassislari, ilmiy xodimlari, doktorantlari, mustaqil izlanuvchilari hamda iqtidorli talabalari, vazirlik va korxonalarning rahbar xodimlari va mutaxassislarining ilmiy izlanishlari natijalari kiritilgan.

To‘plamda keltirilgan materialllarning mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar, keltirilgan me’yoriy-huquqiy hujjatlarning haqqoniyligi, bildirilgan fikr-mulohazalar va takliflarga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.

Tahrir hay’ati raislari:

prof. S.K.Xudoyqulov
prof. D.X.Aslanova
prof. A.M.Qodirov

Tahrir hay’ati a’zolari:

N.K.Aimbetov – akademik, i.f.d., professor
B.Ruzmetov – i.f.d., professor
F.I.Isayev – DSc, dotsent
P.P.Deryugin – ijtimoiy fanlar doktori., professor
A.T.Axmediyeva – DSc, professor
B.O.Do’stmatov – PhD, dotsent
B.X.Ma‘murov – PhD
Z.A.Fazliddinova – tadqiqotchi

Taqrizchilar:

i.f.d., prof. F.T.Egamberdiyev
i.f.d., prof. N.M.Mahmudov

© “O‘zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning ilmiy asoslari va muammolari” ITM, 2024-yil

40.	Pulatov Sardor Shavkat o‘g‘li, Djumanov Abdumalik Abduvakhabovich	A discrete-event simulation of safia’s bakery supply network in Uzbekistan	147
41.	Qalbayeva Intizar Yesenbay qizi, Joldasbayeva Uldaulet Jaqisbay qizi	Mintaqa sanoatini innovatsion rivojlantirishga ta’sir qiluvchi omillar tahlili	149
42.	Raxmonqulov Jonibek Murotovich	Yangilanib borayotgan islohotlar davrida ko’mir sanoatining rivojlanish istiqbollari	152
43.	Suvonqulova Hulkaroy	Talab va taklif, bozor muvozanati	155
44.	Temirova Gulhayo Rustam qizi	Kapital qo‘yilmalarning biznes loyiha samaradorligini oshirishdagi xususiyatlari	157
45.	Yeshbaeva Aynur Azamat qizi	Sanoatda boshqaruv usullarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati va o‘ziga xos jihatlari	162
46.	Sharipov Bobur Anvarovich, Malikov Shokhrukh Shokirovich	Models of financial resource allocation in decentralized governance systems	167
47.	Абдуллаева Матлуба Нематовна	Металлургия саноати корхоналари рақобатбардошлигини таъминлаш шарт шароитлари	170
48.	Абдуллаева Ҳилола Нутфиллоевна	Жаҳоннинг етакчи корхоналарида маркетинг дастурларидан фойдаланиш амалиёти таҳлили	174
49.	Асқарова Муҳаббат Ибрахимовна	Ҳудудларда янги иш жойларини барпо этиш ва аҳолиниш билан банд қилиш даражасини оширишнинг асосий йўналишлари	177
50.	Давранов Орзу Абдужаббарович	Минтақа ижтимоий-иқтисодий тизимининг моҳияти ва тузилиши	180
51.	Дусматов Бегмуҳаммад Олимжонович	Минтақалар агросаноат мажмуасида инновацион лойиҳаларнинг самарадорлигини ошириш имкониятлари	182
52.	Дўстова Азиза Қаҳрамоновна	Корхона бошқарувида кадрлар салоҳиятидан фойдаланиш самарадорлигини аниқлаш амалиёти ёндашувлари	184
53.	Еркабоев Жалолиддин Эркабой ўғли	Мамлакатимизда спорт менежментини бошқаришни такомиллаштириш йўналишлари	187
54.	Камолов Камоладдин Кахрамонович	Современные тенденции развития международных валютных отношений	190
55.	Камолова Феруза Кахрамоновна	Современное состояние расчетов с дебиторами в текстильных компаниях	192
56.	Маҳмудов Мираббос Фазлиддинович	Ҳудудларда саноатни ривожлантиришда кластер механизмидан самарали фойдаланиш	197
57.	Мирзаева Матлуба Ғайбулла қизи	Банклар капиталлашув даражасини ошириш	204
58.	Насруллаев Феруз Фуркатович	Минтақаларда кичик хизмат кўрсатиш корхоналар ишлаб чиқаришида инновацион жараёнларни тадқиқ қилиш назарий асослари	209
59.	Норқулов Жалолиддин Салохиддинович	Олий таълим муассасаларида таълим хизматларини ривожлантиришнинг иктисодий механизмини такомиллаштириш	211
60.	Сабырбаев Дастан Каримбаевич	Некоторые подходы к методике типологии территории по критерию инвестиционной привлекательности	214
61.	Умарова Малика Бахтияровна	Банкларга замонавий хизмат турларини жорий этишда инфратузилманинг роли	217

МИНТАҚАЛАРДА КИЧИК ХИЗМАТ КЎРСАТИШ КОРХОНАЛАР ИШЛАБ ЧИҚАРИШИДА ИННОВАЦИОН ЖАРАЁНЛАРНИ ТАДҚИҚ ҚИЛИШ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ

Насруллаев Феруз Фурқатович
Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти мустақил тадқиқотчиси

еспубликанинг кичик хизмат кўрсатиш корхоналар ишлаб чиқаришида ислоҳотларни амалга ошириш, замонавий шароитларга мослаштирилган инновацион жараёнларни бошқаришнинг инновацион воситаларини ишлаб чиқиш ва бешта олдинга кўникма Стратегиясида белгиланган вазифаларни ҳал этишга йўналтирилган 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикаси ривожланишининг самарали йўналишлари.

Республикада модернизация ва кенг кўламли ислоҳотларни амалга ошириш доирасида республиканинг кичик хизмат кўрсатиш корхоналар ишлаб чиқаришида инновацион ривожланиш муаммоларини ўрганиш чуқурлаштирилиши зарур. Ушбу муаммолар, Президентнинг 2021 йил 1 апрелдаги ПФ-6198-сонли Фармони доирасида алоҳида аҳамиятга эга, “Илмий ва инновацион фаолиятни ривожлантириш бўйича давлат бошқаруви тизимини такомиллаштириш тўғрисида”ги Фармонда таъкидланганидек, қишлоқ хўжалиги соҳасида инновацион ғоялар, ишланмалар ва технологияларни жорий этишга ёрдам бериш, кичик хизмат кўрсатиш корхоналар ишлаб чиқаришини максимал даражада автоматлаштириш, ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш, молиявий кўрсаткичларни яхшилаш ва мамлакатнинг озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш мухим устувор йўналишлар қаторига киради.

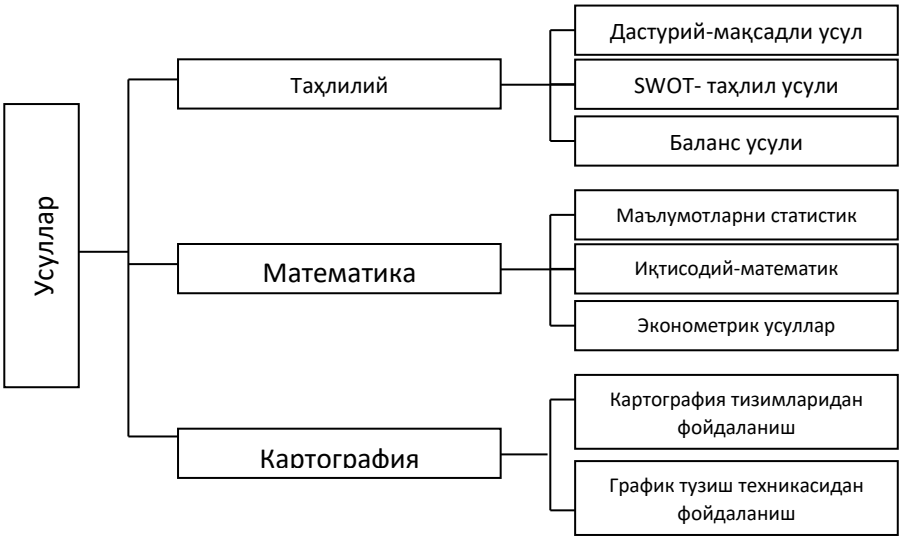
Кичик хизмат кўрсатиш корхоналар ишлаб чиқариши фаолиятини SWOT-таҳлил воситасида баҳолаш долзарб аҳамият касб этибгина қолмасдан, методологик нуқтаи назардан тўғри ҳисобланади.[112] Чунки SWOT- таҳлил минтақаларда кичик хизмат кўрсатиш корхоналар ишлаб чиқаришини ривожланишини тартибга солиш жараёнида у ёки бу минтақа учун ривожланишнинг иқтисодий стратегиясини шакллантириш муҳим омил саналади.[113]

Бундан ташкари, инновацион ривожлантириш омилларини тадқиқ этишда кичик хизмат кўрсатиш корхоналар ишлаб чиқаришлари ўзига хосликларини ҳам ҳисобга олиш керак: айрим тармоқлар истеъмолчига интилади, бошқалари эса – ресурслар ёки энегрия манбаларига. Кичик хизмат кўрсатиш корхоналар ишлаб чиқариши бу борада иқтисодиётнинг бошқа бирона секторида кузатилмаган даражада ўзига хос бўлиб, унда бирона яққол ифодаланган омиллар гуруҳи йўқ. Кичик хизмат кўрсатиш корхоналар

[112] Низамов А.Б. Совершенствование системы управления региональной экономикой в условиях устойчивого экономического роста. Диссертация на соискани уч.ст. доктора экономических наук. -Т.: 2008. -С. 268.
[113]Томпсон А.А., Стрикленд А.Д. Стратегический менеджмент: искусство разработки и реализации стратегии. -М.: Банки и биржи. ЮНИТИ, 1998. -С. 39.

ишлаб чиқариши тармоқларини ривожлантириш хусусиятларини босқичма-босқич комплексли ўрганишга таянадиган тизимли таҳлил усуллари минтақа корхоналари ва ташкилотларининг тармоқ структурасини тадқиқ этишга, уларнинг ички алоқалари ва ўзаро муносабатларини таҳлил қилишга имкон беради (1-расм).

бошқарув қарорларни қабул қилиш ва амалга ошириш жараёнларда ахборот оқимларининг тезкорлиги ва натижавийлигини таъминлайди;

1-расм. Кичик хизмат кўрсатиш корхоналар ишлаб чиқаришини минтақаларда ривожлантиришни тадқиқ қилиш усуллари[114]

минтақанинг турли ҳудудларида кичик хизмат кўрсатиш корхоналар ишлаб чиқариш ривожланишини таққослама баҳолашни олиб боришга имкон беради ва ҳ.к.

Иқтисодий-математик моделлаштириш усуллари ҳудудий иқтисодий жараёнлар борасида бошқарув қарорлари қабул қилиш билан боғлиқ шартлар ва омиллар ўртасидаги алоқалар хилма-хиллиги ва мураккаблигида қўлланади. Иқтисодий-математик моделлардан фойдаланиш қишлоқ хўжалик ва қайта ишлаш, ишлаб чиқариш тармоқларини ривожлантириш вариантларини оптимал танлаш имконияти билан биргаликда қайта ишлашга имкон беради.

Эконометрик усуллар ҳудудни таққослаш мумкин бўлган ёки иерархик жиҳатдан бир-бирига бўйсунадиган гуруҳларга бўлишни назарда тутади ва кичик хизмат кўрсатиш корхоналар мажмуи тармоқларининг ривожланишига таъсир этадиган танлаб олинган кўрсаткичлар йиғиндиси бўйича туманлар ёки минтақани комплексли баҳолаш имкониятини тақдим этади.

Кичик хизмат кўрсатиш корхоналар ишлаб чиқариши хўжалик юритиш субъектларини ташкил қилиш ва ишга тушириш ўртача муддати икки йилни ташкил қилишини ҳисобга олиб, ҳудудлар даражасида инновацион фаоллигини баҳолаш усуллари ҳудуднинг иқтисодий ривожланиши ўртача

[114]Муаллиф томонидан илмий адабиётларни умумлаштириш асосида тузилган

муддат тенденцияларини ҳисобга олган ҳолда қўлланиши лозим. Бошқача қилиб айтганда, ҳудуд кичик хизмат кўрсатиш корхоналар ишлаб чиқаришига инновацияларни жалб қилишда, нафақат жорий вазиятни, балки тадқиқ этилаётган ҳудуд ривожланишидаги асосий тенденцияларни ҳам ҳисобга оладиган ўрта муддатли (3-5 йил) характердаги истиқболли прогнозлар мавжуд бўлган шароитларда қарор қабул қилиниши лозим.

Шу муносабат билан минтақалар иқтисодиётида прогноз қилишнинг мавжуд усулларини таҳлил қилиш ва ўтказилган изланиш мақсадларига энг тўғри келадиган воситаларини танлаш амалга оширилади. Иқтисодий башорат қилиш усули деганда рестроспектив маълумотларни таҳлил қилиш асосида у ёки бу омиллар тоифаси бўйича ҳудуд кичик хизмат кўрсатиш корхоналар мажмуаси тармоқларининг келажакдаги ривожланиши борасида таклифлар илгари суришга имкон берадиган тадқиқот усуллари йиғиндиси айтишимиз мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

Кадыров А. М., Дусматов Б. А. РАЗВИТИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И ЕГО ВЗАИМОСВЯЗЬ С РОСТОМ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА //Актуальные проблемы экономики и управления на предприятиях машиностроения, нефтяной и газовой промышленности в условиях инновационно-ориентированной экономики. – 2013. – №. 1. – С. 255-259.

Дусматов Б. О. Основные показатели оценки эффективности инновационных проектов в АПК //Инновации и инвестиции. – 2018. – №. 8. – С. 8-12.

Dusmatov B. O., Fozilov V. A. Innovative Approaches to Managing the Development of Industrial Enterprises //International journal on economics, finance and sustainable development. – 2023.

ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА ТАЪЛИМ ХИЗМАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ИКТИСОДИЙ МЕХАНИЗМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Норқулов Жалолиддин Салохиддинович
Режа-молия бўлими бошлиғи
Шароф Рашидов номидаги Самарқанд давлат университети

Бугунги кунда олий таълим муассасаларига молиявий мустақиллик бериш – уларнинг замонавий таълим талабларига мослашишлари, марказлашган бошқарувдан бозор коньюктурасига тезда мослаша оладиган бошқарув тизимига ўтишлари ҳамда ўз молиявий ресурсларидан оқилона фойдаланишларига олиб келмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 14 декабрдаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 24-декабрдаги “Давлат олий таълим муассасаларининг академик ва ташкилий-бошқарув мустақиллигини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-60-сон, “Давлат олий таълим муассасаларига молиявий мустақиллик